

фізичну особу та формулювання законодавчих пропозицій щодо закріплення гарантій їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Про Національну програму інформатизації: Закон України № 74/98-ВР від 04.02. 1998. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98>.
2. Про інформацію: Закон України № 2657-XII від 02.10.1992. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>
3. Лапач В. А. Система объектов гражданских прав: теория и судебная практика. – М. : Юридический центр Пресс, 2002. – 568 с.
4. Цимбалюк В.С. Інформаційне право (основи теорії і практики): [монограф.] / В. С. Цимбалюк – К. : Освіта України, 2010. – 388 с.
5. Кохановська О. Теоретичні проблеми цивільно-правового регулювання інформаційних відносин в Україні / О. Кохановська // Право України. – 2004. – № 2. – С. 106–110.
6. Ситдикова Л. Б. Нормативно-правовое и договорное регулирование отношений на возмездное оказание информационных услуг. – Режим доступу: <http://www.lawmix.ru/commlaw/769>.
7. Самохвалов А. А. Информация как объект гражданских прав / А. А. Самохвалов // Право: теория и практика. – 2003. – № 15. – С. 19–31.
8. Копылов В. А. Информационное право: Учебник. 2 изд., перераб. и доп. –М. : Юрист, 2004. – 512 с.
9. Информатика для юристов и экономистов / Симонович С. В. и др. – СПб. : Питер, 2003. – 688 с.
10. Штефан О. Авторське право на сучасні комп'ютерні технології // Право України. – 2005. – № 2. – С. 99–103.
11. Економічна інформатика : навч. посіб. / Є. О. Глотов, В. К. Чірт, Є. Ю. Кузькін ; МФ, УДУФМТ. Харків : ХІФ УДУФМТ, 2010. – 488 с.
12. Про захист персональних даних : Закон України № 2297-VI від 01.06.2010 – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
13. Правила формування та ведення баз даних про вкладників : Рішення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб № 3 від 09.07.2012. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1430-12#n15>.
14. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України № 2342-IV від 13.01.2005. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/>.

УДК 351.741

Фролов Ю.М.,

декан юридичного факультету Бердянського
університету менеджменту і бізнесу,
доктор юридичних наук, доцент

**ВИДИ ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ
ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ**

У статті надано визначення терміну «класифікація». Грунтуючись на аналізі наукової літератури та чинного законодавства зроблено висновок про відсутність чітко визначеної класифікації видів цивільного контролю за діяльністю органів прокуратури. Запропоновано в якості основного критерію класифікації цивільного контролю використати суб'єктний склад його здійснення.

Ключові слова: цивільний контроль, діяльність органів прокуратури, класифікація цивільного контролю за діяльністю органів прокуратури.

В статье дано определение термина «классификация». Основываясь на анализе научной литературы и действующего законодательства сделан вывод об отсутствии четко определенной классификации видов гражданского контроля за деятельностью органов прокуратуры. Предложено в качестве основного критерия классификации гражданского контроля использовать субъектный состав его осуществления.

Ключевые слова: гражданский контроль, деятельность органов прокуратуры, классификация гражданского контроля за деятельностью органов прокуратуры.

The article provided a definition of "classification". Based on an analysis of scientific literature and current legislation concluded no clearly defined classification of civilian control over the activities of prosecutors. Proposed as the main criterion of classification of civilian control of possible use for its implementation.

Keywords: civilian control, the activities of the prosecution, the classification of civilian control over the activities of prosecutors.

Актуальність проблематики. Приведення діяльності органів прокуратури у відповідність з вимогами міжнародних та європейських стандартів, забезпечення безумовного дотримання прав людини і громадянина в діяльності органів прокуратури, їх стабільного функціонування, з одного боку, та відсутність відповідних наукових досліджень з цієї проблематики, з іншого, обумовлюють актуальність і важливість комплексного дослідження видів цивільного контролю за діяльністю органів прокуратури..

Ступінь наукової розробки. Явище цивільного контролю та його проблематика є досить новими для вітчизняних законодавства та юридичної науки. Втім вони не залишилися поза увагою дослідників, окремі їх аспекти у своїх працях вивчали О.Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, В. М. Гаращук, В. С. Гуславський, А. Т. Комзюк, О. М. Музичук та інші. Втім, проблемні питання класифікації цивільного контролю за діяльністю органів прокуратури досі залишилися не вирішеними. Зазначене безумовно підкреслює актуальність наукового дослідження за визначеним вектором.

Метою статті є здійснення класифікації цивільного контролю за діяльністю органів прокуратури, з урахуванням наукових поглядів на досліджуване питання.

Виклад матеріалу. Класифікація – це система розподілу предметів або понять якої-небудь галузі на класи, відділи, розділи тощо за певними спільними ознаками. класифікація [1, с. 183; 2, с. 544]. Безпосередньо визначення поняття класифікації видів цивільного контролю у науковій літературі відсутнє. Не містить конкретних вказівок на різновиди цивільного контролю і діюче законодавство, як це наприклад зроблену у Наказі Адміністрації державної прикордонної служби України «Про затвердження Порядку дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установа режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через державний кордон» від 29.08.2011 № 627. У пункті 1.3 даного нормативно правового акту закріплено, що до видів контролю належать: прикордонний, митний, санітарно-епідеміологічний, ветеринарний, фітосанітарний, радіологічний, екологічний контроль, контроль за переміщенням культурних цінностей та інші передбачені законом види державного контролю, які здійснюються під час перетинання державного кордону [3].

Однак, попре те, що діюче законодавство, як ми вже відзначали, не містить конкретної вказівки на види цивільного контролю, втім аналіз змісту положень Закону

України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» свідчить про те, що в якості основного критерію класифікації цивільного контролю, в тому числі за діяльністю прокуратури як представниці правоохоронних органів, можна використати суб'єктний склад його здійснення [4]. Так виходячи із норм статті 6 зазначеного нормативно-правового акту можемо зробити висновок, що основними видами цивільного контролю за діяльністю органів прокуратури є: парламентський контроль, який здійснює Верховна Рада України як безпосередньо, так і через свої органи та посадових осіб, як то: парламентські комітети, народні депутати, Уповноважений Верховної ради України з прав людини тощо; президентський контроль. Даний вид цивільного контролю реалізується главою держави а також Радою національної безпеки і оборони України, яка є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України; контроль з боку органів виконавчої гілки влади. Він втілюється у життя Кабінетом Міністрів України та підпорядкованими йому центральними і місцевими органами виконавчої влади; цивільний контроль з боку органів місцевого самоврядування, тобто такий що здійснюється по відношенню до прокуратури представницькими та виконавчими органами територіальних громад; судовий контроль виконується судовою гілкою влади у процесі здійснення судами функції правосуддя; громадський контроль – це різновид досліджуваного контролю, який провадиться безпосередньо населенням держави, в тому числі різного роду громадськими організаціями та об'єднаннями.

Більш детально дані види контролю ми розглянемо в наступних дослідженнях. Тому зараз тільки зауважимо на тому, що кожен із цих видів зазначеного контролю має свою специфіку, яка пов'язана із правовим становищем контролюючого суб'єкта, наявними у нього повноваженнями та обумовленими ними формами, заходами і способами контролюючого впливу. Як правило кожен із видів контролю проявляється та реалізується у контексті основного напрямку діяльності суб'єкта.

Окрім вище приведеної видової класифікації цивільного контролю за діяльністю прокуратури, на наш погляд на підставі такого критерію як приналежність контролюючого суб'єкта, можна також виокремити наступні види досліджуваного контролю: цивільний контроль з боку державних органів; цивільний контроль з боку органів місцевого самоврядування; громадський контроль; міжнародний контроль.

Відмінність даної класифікації від попередньої полягає по-перше у тому, що перший її різновид (цивільний контроль з боку державних органів) поєднує у собі такі види попередньої класифікації як парламентський, президентський, судовий контроль та контроль з боку органів виконавчої влади. Тобто до нього включені усі державно-владні органи, не залежно від того, до якої гілки влади вони належать. А по-друге, виокремлюється міжнародний контроль. На нашу думку необхідність виділення даного виду контролю пов'язана із тим, що Україна є носієм цілої низки міжнародних зобов'язань, які вона взяла на себе в силу її участі у різного роду міжнародних конвенціях, угодах та інших нормативно-правових документах міжнародного характеру, ціла низка з яких стосується питань спільної правоохоронної діяльності, в тому числі на рівні органів прокуратури. З приводу даного питання буде корисним привести думку О.М. Музичука, який пропонує під міжнародним контролем за діяльністю правоохоронних органів в Україні розуміти діяльність міжнародних організацій та їх органів з перевірки виконання правоохоронними органами договірних та інших міжнародних зобов'язань, наслідки якої можуть мати обов'язкових або

рекомендаційний характер [5, с. 641]. Науковець відзначає, що за правовим статусом суб'єкти міжнародного контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні можуть бути: урядовими (ООН, Рада Європи) та неурядовими (недержавні правоохоронні організації); універсальними (ООН) та регіональними (ОБСЄ, СНД). Найбільш авторитетними та дієвими суб'єктами міжнародного контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні є: Комісія ООН з прав людини, Комісія ООН проти катувань, Комітет з прав людини, Європейський суд з прав людини [5, с. 637].

На підставі такого критерію як організаційний взаємозв'язок контролюючого суб'єкта та підконтрольного об'єкта можемо виокремити зовнішній та внутрішній цивільний контроль за діяльністю прокуратури. Зовнішній контроль здійснюється суб'єктами, які перебувають за межами організаційної структури до якої належить підконтрольний об'єкт. У свою чергу внутрішній контроль навпаки – реалізується в межах однієї організаційної структури. Крім того, зовнішній та внутрішній контроль мають певні відмінності у формах та способах (методах) його реалізації.

Попре те, що ми визначаємо дані види цивільного контролю, вважаємо доречним погодитися з думкою В. Б. Авер'янова про те, що поділ контролю на зовнішній та внутрішній є доволі умовним, оскільки за певних обставин один і той самий контроль може бути зовнішнім відносно однієї системи чи об'єкта, а за інших умов, за розгляду більш масштабної системи, задовольнятиме внутрішні потреби системи, тобто може вважатися внутрішнім [6, с. 352]. Так, наприклад, контроль з боку будь-якого з суб'єктів (органів, посадових осіб тощо), які не входять до структури прокуратури по відношенню до останньої є зовнішнім. Внутрішній же буде контроль, який здійснюється вищестоящими прокурорами по відношенню до нижчих, підпорядкованих їм ланок. У той же час, якщо виходити із того, що прокуратура є елементом державного механізму, то будь-який контроль за органами прокуратури зі сторони інших державних органів і посадових осіб буде внутрішнім. У свою чергу зовнішній характер матиме той контроль, що здійснюється суб'єктами, які перебувають поза межами державного механізму, зокрема – це громадський контроль, міжнародний контроль, контроль з боку органів місцевого самоврядування.

Враховуючи вищевикладене щодо особливостей поділу цивільного контролю на зовнішній та внутрішній, доречно буде виокремити такі види досліджуваного контролю як позавідомчий (надвідомчий), міжвідомчий та відомчий. Перший реалізується державними органами загальної компетенції, як то: Парламент, Президент України, Уряд, а також органами місцевого самоврядування та представниками громадськості. Другий різновид контролю, тобто міжвідомчий, виконується органами міжгалузевої компетенції. І останній, відомчий, виконується в межах організаційної структури органів прокуратури у порядку підпорядкування нижчестоящих прокурорів вищестоящим.

Спираючись на такий критерій як спрямування цивільного контролю за діяльністю прокуратури пропонуємо розрізняти управлінський та фінансовий види. Управлінський різновид контролю полягає у спостереженні за виконанням органами прокуратури своїх безпосередній організаційно-правових завдань і функцій. Сутність же фінансового контролю криється у спостереженні за використанням прокуратурою наданих їй державою бюджетних коштів.

Також, на нашу думку, можна в якості критерію класифікації цивільного контролю за діяльністю органів прокуратури використовувати його обсяг, сферу розповсюдження. На підставі даної ознаки пропонуємо розрізняти суцільний контроль,

який полягає у спостереженні за законністю та якістю усього обсягу роботи, що його виконують органи прокуратури в цілому, як окрема ланка державно-владного механізму взагалі, та правоохоронного зокрема. А також спеціальний контроль, який спрямовується на окремі напрямки діяльності прокуратури, наприклад, боротьба зі злочинністю та корупцією, в тому числі координаційні функції і повноваження прокуратури у цій сфері, робота зі зверненнями громадян тощо.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене, ще раз відзначимо, що класифікація є важливим етапом у процесі дослідження цивільного контролю за діяльністю прокуратури, вона дозволяє скласти більш повне та чітке уявлення про систему суб'єктів даного контролю, напрямки, форми і методи його здійснення тощо. Зауважимо, що запропонований нами перелік видів цивільного контролю за органами прокуратури не є вичерпним і цілком може бути поповнений іншими його різновидами, залежно від мети класифікації та обраного критерію, зокрема за основу також можна взяти час проведення контролю або ж його форми та методи і таке інше.

Кожен із видів досліджуваного контролю має власну специфіку, обумовлену його суб'єктним складом, формами і засобами його реалізації. Однак, слід погодитися із точкою зору про те, що усі види контролю тісно пов'язані між собою, можуть взаємно накладатися, доповнювати один одного, здійснюватися у різному обсязі, з різних позицій та у різних формах. Види контролю можуть збігатися і перетинатися, але повною мірою вони не замінюють один одного, діють кожен у своїх межах, що визначаються завданнями різних видів контролю.

Список використаних джерел:

1. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови / А. О. Івченко. – Х. : Фоліо, 2002. – 543 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел.-К; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005, - 1728 с.
3. Про затвердження Порядку дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установа режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через державний кордон : Наказ Адміністрації державної прикордонної служби України від 29.08.2011 № 627 // Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc>
4. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави Закон України від 19.06.2003 № 975-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003, N 46, ст.366
5. Музичук О.М. Поняття та особливості міжнародного контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні // Електронне наукове фахове видання «Форум права», ХНУВС, 2011 – № 2, с.635-642 // – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11momovu.pdf>
6. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. – К.: Факт, 2003. – 384 с.